

ROMKERT FEJLESZTÉSI TERVEZET

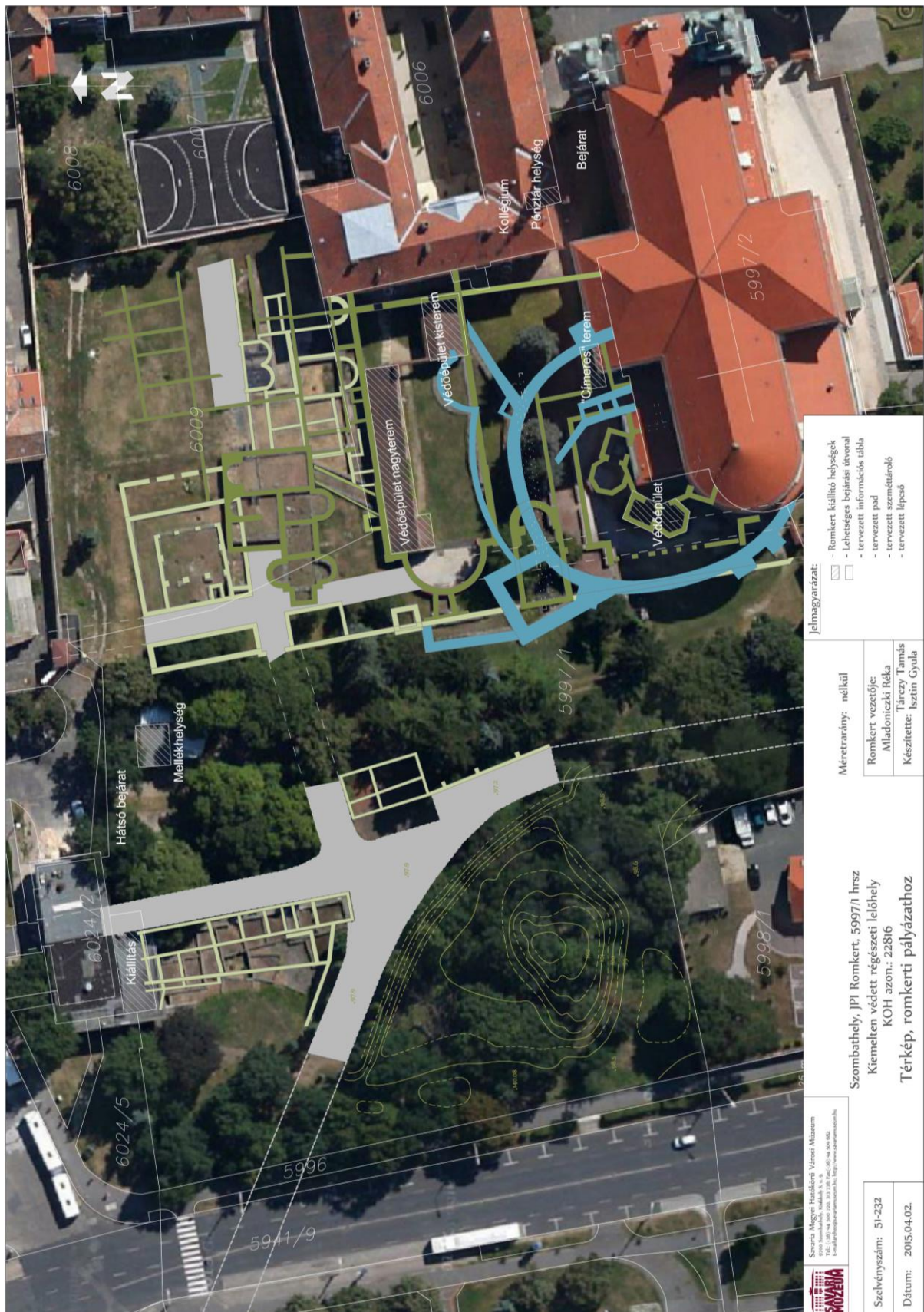
Alapadottság, hogy az Ady térről érkezve a látogatók a Borostyánkő úton közelíthetik meg a várost, ahogy a római korban Savariába érkezők is tették. A Romkert területe és több évezredet átölelő épületmaradványai lehetővé teszik Szombathely történetének átfogó bemutatását, valamint egy újabb, világszínvonalú attrakció létrehozását. A kora római kortól (1/2. század) indulva a késő római koron (3/4. század) át, érzékeltetni lehet a Karoling kori, a 14/15. századtól akár napjainkig tartó Szombathely történetét. Nem szabad elfelejtkeznünk a barokk kori püspökkert szépséges sétányairól, Szily püspök építkezéseiről, amely fő eleme a Bazilika meghatározó épülete a területnek, egyúttal a kiemelkedő középületek sorában méltó utóda az itt létezett együttesnek.

A fejlesztés főbb témái a következők lehetnének: 1. Ókori maradványok, 2. Középkori romok, 3. Infrastrukturális fejlesztések (fogadóépület, kiállítóhely, foglalkoztató helyiség, iroda- és raktárhelyiségek létesítése); 4. Park-fejlesztés.

A dokumentumban található képek javarészt a Carnuntum-i Régészeti Park épületeiről készültek, érzékeltetve a Romkertben rejlő újszerű, Magyarországon eddig csak elvétve alkalmazott lehetőségeket.



Római épületek rekonstrukciói a romterületen Carnuntumból.



Légifotó a Romkert és közvetlen környezete értelmező, összefoglaló rajzával. Jól érzékelhetők az egymásba „fonódó”, sokszor az előzményeket felülíró és magába foglaló átépítések. Ez a bonyolult helyzet szinte példa nélküli: ennyi korszak ilyen sűrűségben egy barokk és 19. századi, értékes épületegyüttes tövében ekkora, jó adottságú területen csak kevés helyen maradt fenn. Építészeti és a hasznosítás tekintetében különleges a feladat, feltétlenül érdemes az újragondolásra.

1. Római kor

A Romkert területén több kora római és késő római időszakból származó emlék egyaránt megtalálható, ezek egyidejű bemutatása és megjelenítése nem könnyű feladat. Ennek egyik lehetséges módja az egyes korszakok megjelenítésének építészeti koncepciójában rejlik, azaz az évszázados különbséggel és alapvetően más célra épült létesítmények (pl. Mercurius szentély-Ókeresztény emlékek-Aula-Fürdő-Palotaegyüttes) esetében érdemes kiválasztani a legfontosabb korszakot, annak bemutatása mellett a többi korszak esetleg más eszköztárral, illetve elkülönülő, kortárs eszközökkel valósulhat meg. A városfalon belül előtérbe kell helyezni a késő római korszak legfontosabb fennmaradt épületét: a helytartói palotakomplexum ma látható részeit. A jelenlegi védőépületek ugyan évtizedeken át megóvták az aula mozaikpadlóját, de avultságuk miatt mára már nem látják el ezt a funkciót. Ezek a védőépületek nem alkalmasak az eredeti uralkodói fogadóterem szerkezetének és tömegének bemutatására, lényegében megtévesztik a látogatókat. A szeminárium épületének közelsége miatt nem lehetséges az egykori aula teljes felépítése, azonban a főtér javarészt – tömegében legalábbis – visszaépíthető, a szeminárium épülete érdekes, építészetileg „feszült” viszont eredményez, ez azonban az együttes hasznára is fordítható. Az aulában – a mozaikpadló védelme és bemutatása mellett - egy császári látogatást is be lehetne bemutatni, a császárt védő testőrséggel együtt. Szintén bemutatásra kerülhetnének az aulához északról kapcsolódó helyiségek (kiállítóterként is funkcionálhatnának), az aulával összekötő folyosóval, ahol a császár az aulába érkezett. Az aula szomszédságában található közfürdőt és nympheumot szintén rekonstruálni lehet, a Carnuntum-ihoz hasonló módszert érdemes megfontolni. Az aula mellett részleges helyreállításra kerülne az oktagon épülete is: a falfestményeket restaurálni kell és eredeti helyükről le kell választani. A római kori falfestményeket kültéri, időjárási viszontagságainak ellenálló modern, de római hatású falfestményekkel kell helyettesíteni, hogy a vizuális élmény a látogatók számára ugyanúgy megmaradjon. Restaurálásra szorul az oktagon mozaikpadlója is. A védőépületet korszerűsíteni kell, a beázást meg kell szüntetni. Az épület fedett részeiben római stílusú bútorzat, makettek és projektor segíthetné a látogatót az épület értelmezésében. Itt egy nagyobb volumenű, akár az eredeti tömeget megidéző újraépítés nem javasolt, részben a későbbi korok „vizuális közelsége”, részben a bazilika épülettömege miatt – értelmetlen nem lehet érzékeltetni a római épületeket. Ebben a korszerű technika lehet a segítségünkre.



Jellegzetes épületbelső-rekonstrukciók Carnuntumból. A részleges épület- és enteriőrbemutatások mellett igen fontos az egykori, magas színvonalú városi élet és az ahhoz tartozó életszínvonal megjelenítése Savaria esetében.

A városfalon belül található még a Mercurius szentély, amely azonban nem tartozott a késő római városképhez, de a kora római periódus fontos épülete. Elsődlegesen régészetileg tisztázni kellene a szentély meglétét, főbb építészeti elemeit, majd bemutatását úgy kell megoldani, hogy elkülönüljön a helytartói palota épületeitől. Elképzelhető csupán a régészetileg hitelesen feltárt falak konzerválása és védőépületbe foglalása, amely visszafogott, de kortárs megfogalmazásával világosan elkülönülne mind a mai, mind az ókori emlékektől.



Egyszerű, a romok tartós fennmaradását is szolgáló átszellőztetett védőépület Teurnia-ban (Ausztria), az ókeresztény templomrom felett.

A városfal igen fontos, markáns vizuális eleme lehet a romkert koncepciónak. Egyrészt a városszerkezetben több helyütt érzékelhető nyomvonal itt egy nagyobb szakaszon kibontható és bemutatható, ennek építészeti megoldására számos, kipróbált eszköz is bevethető. Bizonyos szakaszait vissza lehet építeni, míg másokat érzékeltetni kell. Különleges helyzetű egyébként ez a terület, ugyanis a romkert előtti parkban az egykori Borostyánkő út egyik csomópontja is előkerült, így az útrészlet mellett a városfal egyik azonosítható kapuja is bemutatható. A toronyban, illetve akár a „falban” is nyerhető annyi hely, ahol az információk hagyományos és korszerű módszerekkel átadhatók.



Újjáépített városfal Xantenben (Németország).

A 4. századi helytartói palota mellett a Romkert második legfontosabb nevezetessége a Borostyánkő út és a mellette feltárt vámállomás illetve kereskedő és iparosnegyed, amely a városfalon kívül található. A kereskedő és iparosnegyed felépítésével lehetőség nyílna az épületek szerkezetének bemutatásán túl maguknak a helyiségeknek (üzlet- és raktárhelyiségek illetve az emeleti lakószobák) műtárgymásolatokkal és életképeszerű elemekkel való megjelenítésére, „életre keltésére” is. Az egyes helyiségek kiállítótérként is szolgálhatnának, a az egykori Vámház részben betölthetné a fogadóépület funkcióját is.



Jellegzetes utcárszlet-rekonstrukció Carnuntumból, a Savaria-ban feltárt, Borostyánkő út mellett épületek hasonló karakterűek lehettek.

A Romkert Cukrászda pincéjében található „Savaria fazekassága” című kiállítás korszerűsítése is a megújuló kereskedelmi- és iparosnegyed részét képezné, az egész épület újragondolása, esetleges bővítése, fogadóépületként is történő hasznosítása már tervezési kérdés. Az üzlethelyiségek mögött fazekaskemence rekonstrukciója – üzemeltethető formában - bemutatná a római kerámiakészítést. A kereskedőnegyed első helyisége egy pénzváltó volt, ahol bemutatásra kerülhetne a római kori pénzrendszer. Ehhez kapcsolódna a vámház egyszerű épületének rekonstruálása: az udvaron egy várakozó, áruval megrakott római kocsis rekonstrukciójával, belső terében kis bemutatóterem, ahol a római vámrendszer történetével és kivitelezésével ismerkedhetnek meg a látogatók.



Régi és új találkozási Carnuntumban. A római épületek anyaghiány rekonstrukcióját, azaz a római látványt szervesen és korszerűen egészíti ki a fogadóépület modern kiállítása.

2. Középkor

Szombathely középkori várának területén a *borospince* ad lehetőséget arra, hogy korhű helyreállítással megépüljön a még hiányzó falrész és kapujával annak autentikus zárjával fedetté és berendezhetővé váljon ez egykori vár pincéje. A középkori vár területén a másik javasolt fejlesztés, az egykori római kori villa urbana mozaikos folyosójának helyén álló középkori *palota* külső homlokzatának korhű rekonstrukciója, belül pedig kiállítóter kialakítása a középkori leletek, rekonstrukciók számára. A harmadik fejlesztési terület a *középkori vár kapujának és bejáratának* rekonstruált bemutatása, amely az egykor itt álló római faragott kövek másolatának bemutatására is lehetőséget ad.

Úgy véljük, hogy a jelenleg – és a tervezett – járószint fölé, komoly épületmagasságokkal nem mehetünk a karoling-középkori maradványok esetleges rekonstrukciója esetében, ez a kerekvár részben elmetsző bazilika, illetve a római maradványok közelsége miatt kifejezetten zavaró volna. A vár azonban karoling korból fennmaradt néhány épített emlékün

egyike, amely ráadásul szerves kapcsolatban van a későrómai épületekkel, így ennek virtuális, megjelentése, fontosságának hangsúlyozása feltétlenül szükséges.

3. Infrastrukturális fejlesztések

A pénztár jelenlegi épülete helyett új, korszerű fogadóépületre lenne szükség, ahol kialakításra kerülhetne a jegypénztár mellett a múzeumshop illetve esetlegesen egy szabadtéri kiülős résszel rendelkező kávézó is. Megfontolandó a bejárat áthelyezése az Ady tér felőli oldalra, esetleg mindkét pozíció is működhet ki-bejáratként, vagy alternatív megközelítésként. A Romkert egyik alapvető problémája, hogy a rendezvények időjárás függőek. A fejlesztések során fontos lenne egy 40-50 fő befogadására alkalmas fedett, zárt tér kialakítására, amely rendezvények helyszíne lehetne rossz idő esetén is, ez lehetne az Aula tere, továbbá a fogadóépület többfunkciós terme. Kiemelten fontos infrastrukturális fejlesztés egy állandó és egy időszakos kiállítótér, hozzá kapcsolódó raktárak és irodák kialakítása. A Romkertben végzett évtizedes feltárások során több százezer lelet került elő, amelynek bemutatását a helyszínen kell megoldani. Ennek lehetne az egyik lehetséges helyszíne az egykori Romkert Cukrászda (mai Romkert Klub) átalakított – kibővített épülete is – amely által a jelenlegitől egy sokkal jobb helyen kerülne kialakításra a pénztár és információs pult – vagy egy a római utcaképhez igazodó, kívülről római stílusú épület a Romkert börtön felőli jelenleg üres területén.



A közelmúltban épült kortárs megfogalmazású fogadóépület Carnuntumban.

4. Parkfejlesztés

Kertépítészeti szempontból a műemlékek láthatóságát akadályozó, túlnőtt, vagy értéktelen növényzetet el kell távolítani és a kert többi részén a régészeti lelőhelyet nem károsító növényekkel lehet beültetni. Fontos továbbá a kert nagy részén egy mozgássérült bejárasi útvonal kialakítása. A park-fejlesztés során ajánlott bejárasi útvonalat, padokat, hulladékgyűjtőket, információs-pihenőhelyeket kell kialakítani.

A börtön melletti nagy terület egy részén a gyerekek számára pedig Savaria történelmével kapcsolatos történelmi-régészeti játszóteret lehetne kialakítani.

Feltétlenül szükséges a romkert egész területén a biztonságtechnikai rendszer illetve az áramellátás kiépítése. Ezáltal lehetőség nyílna egy számítógépes tájékoztató- és információs rendszer létesítésére is.



Romok, rekonstrukciók és kortárs épületek együttélése Carnuntumban.

5. Költségek:

Az előkészítés ezen stádiumában rendkívül nehéz a költségek becslése, tekintettel arra, hogy az ásatások majd évszázados múltja miatt az újbóli feltárási és restaurálási költségek csak alapos előkészítéssel becsülhetők. Egy építészeti tanulmányterv tisztázná a tervezés és beruházás határait, főbb elemeit, azután a tervezett tömegek és infrastruktúra is jobban költséghatározható, mint ebben a fázisban. Az alábbi főbb projektelemek tudjuk meghatározni:

- római kori helytartói palota, mozaik, nympheum, oktogon, falfestmények
- Mercurius templom és környéke
- római kori városfal rekonstrukciója
- Borostyánkő út, kereskedő negyed, vámállomás
- középkori emlékek rekonstrukciója, bemutatása
- Fogadó épület (Ady tér felőli megközelítés)
- Parkfejlesztés

továbbá az ezekhez kapcsolódó régészeti feltárások, helyszíni konzerválások, restaurálások, és a tervezés, előkészítés költségei.

Úgy véljük, hogy mintegy 1.5-2.0 mrd-os beruházással jelentős változást, bizonyos projektelemek teljes megvalósulását el lehetne érni, a teljes romkert és kapcsolódó park fejlesztése egy hosszabb távú elképzelés keretében valósítható meg.

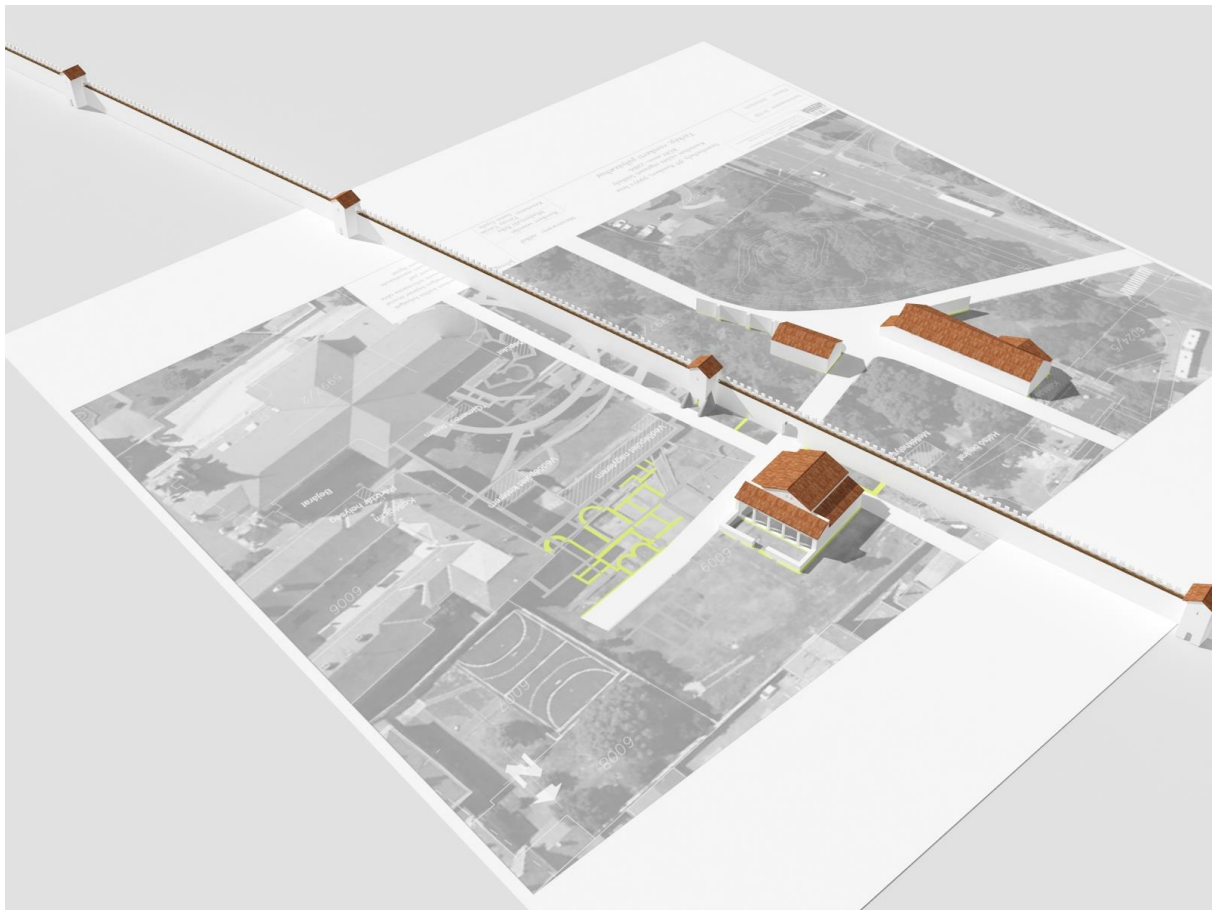
6. Javasolt további előkészítési szakaszok

A teljes projekt alapos előkészítését az alábbi – erősen leegyszerűsített, a lényegre fókuszáló - menetrendben javasoljuk:

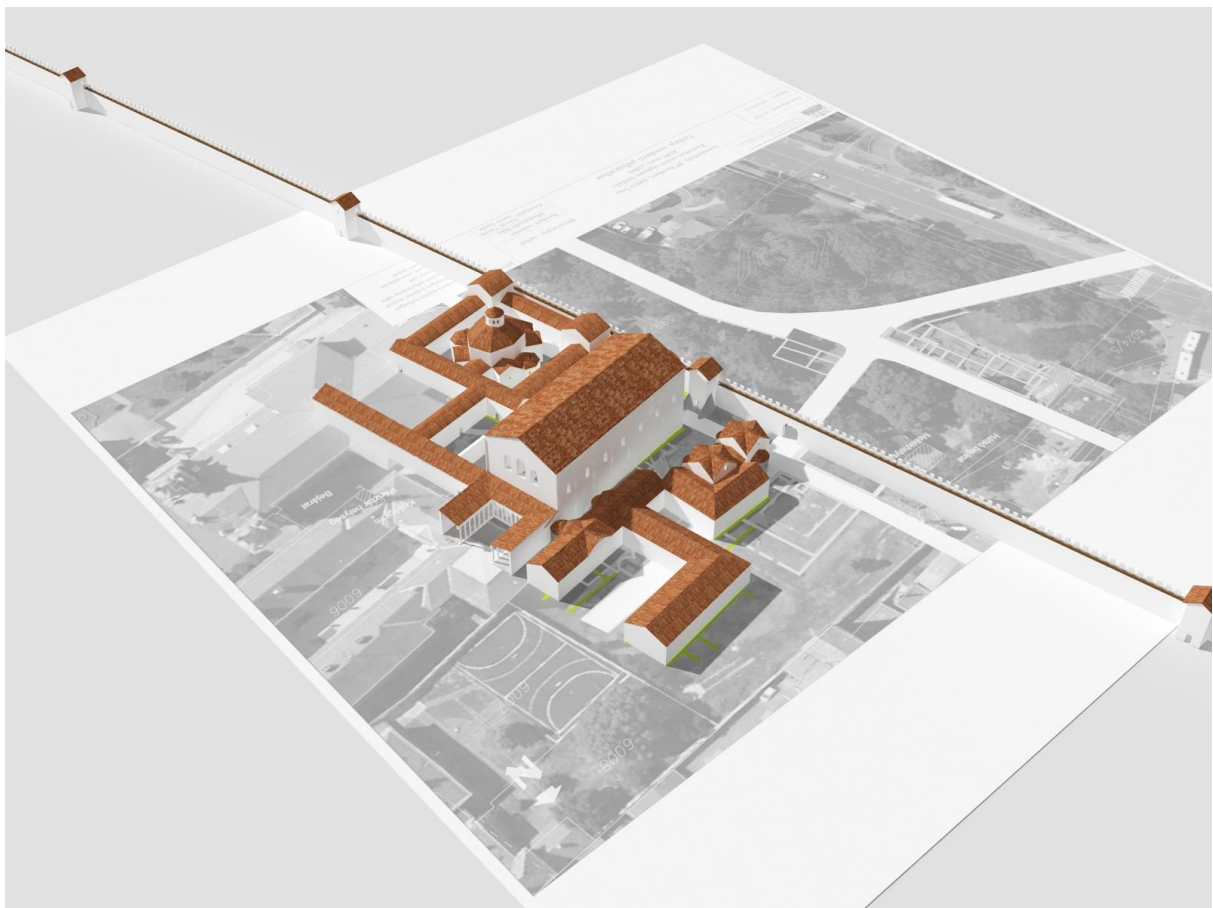
- A. tervezési terület lehatárolása, vonatkozó szabályozások áttekintése, esetleges változtatások előkészítése, tulajdonviszonyok tisztázása, közművek, közlekedés, infrastruktúra értelmezése – egyeztetés Főépítésszel, szakhatóságokkal, Megbízóval
- B. az A. pont figyelembe vételével építészeti tanulmányterv készítése, amely ütemezetten rögzíti a megvalósítható elemeket és vizsgálja az alternatív lehetőségeket – pl fogadóépület, megközelítés -, továbbá elemzi a bemutatás építészeti eszköztárában rejlő potenciált (pl. Aula-Mercurius szentély-Karoling vár)
- C. döntés után engedélyezési tervek készítése az első ütemre
- D. építési engedély megszerzése után kiviteli tervek készítése

Szombathely, 2016. április 11.

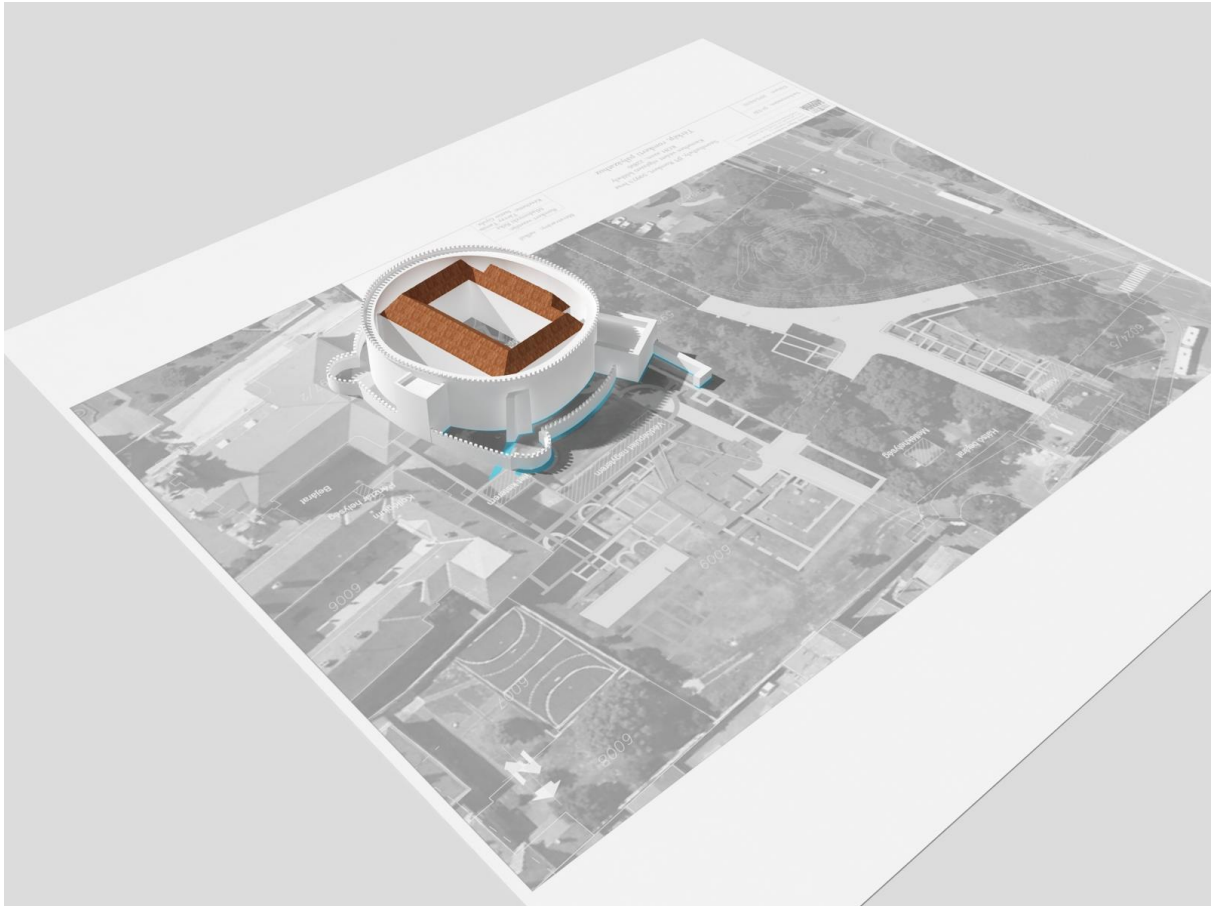
Csapláros Andrea, Mladoniczki Réka, Kiss Gábor, Sosztarits Ottó, Tárczy Tamás



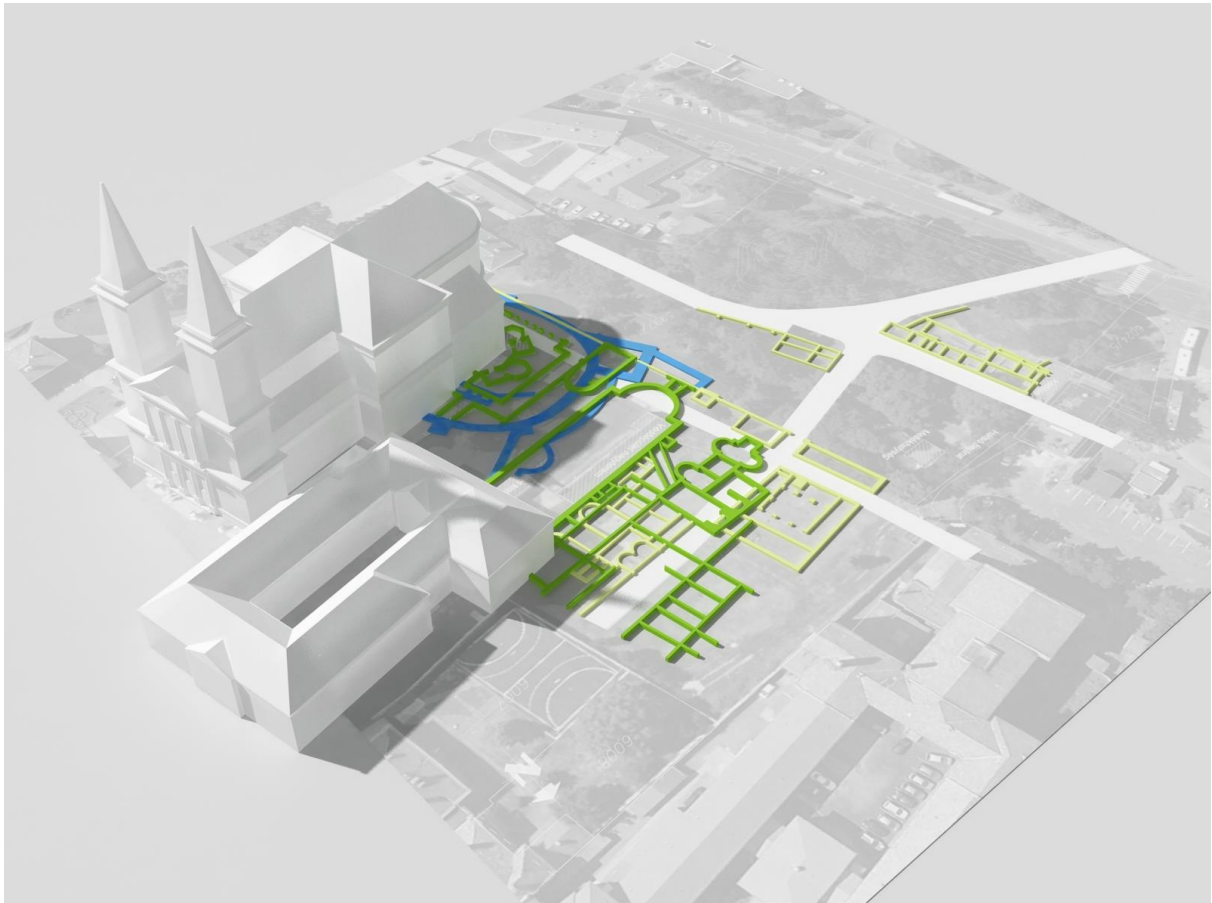
Légifotóba illesztett elvi rekonstrukció a városfal, a Mercurius szentély és a Borostyánkő út csomópontjának ábrázolásával. Ebből a korszakból ezen elemek kerülhetnek bemutatásra.



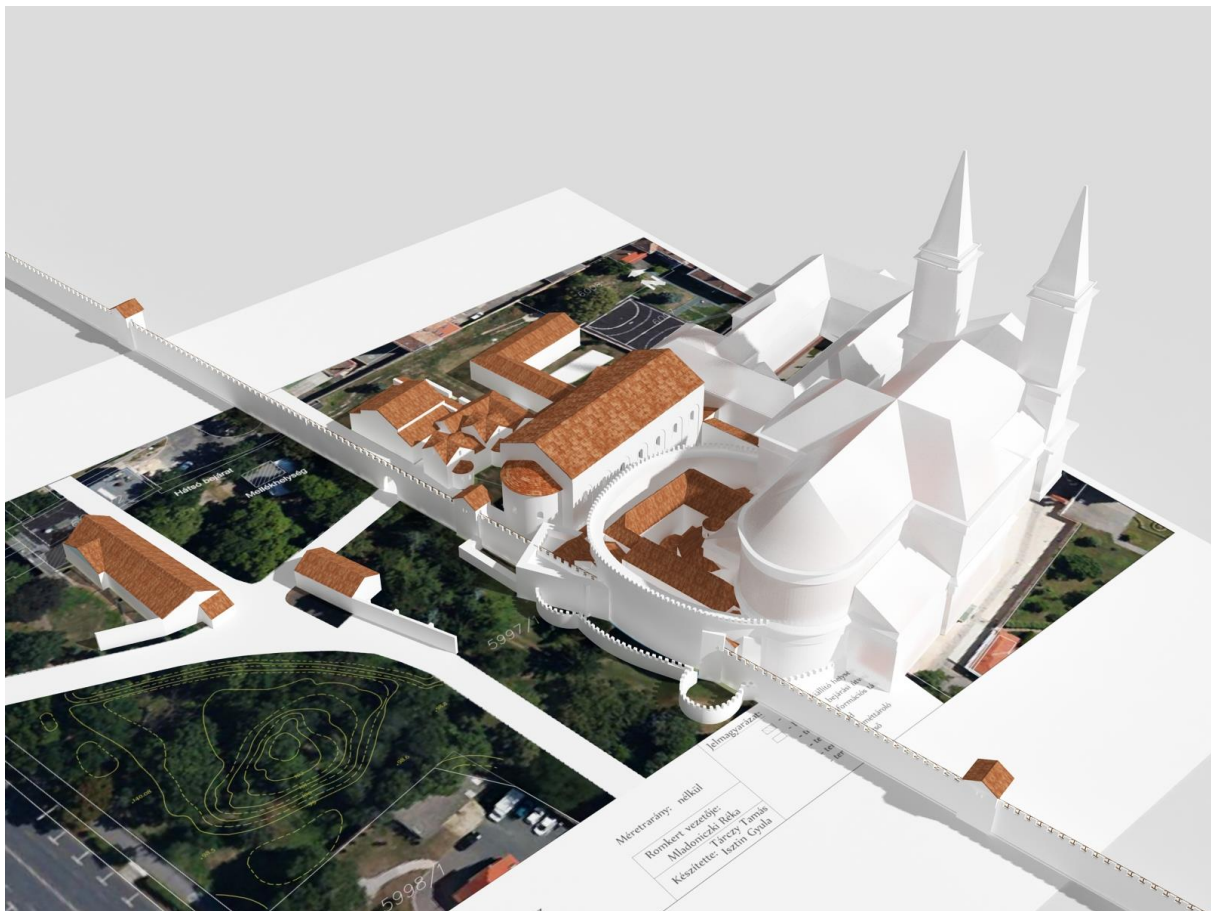
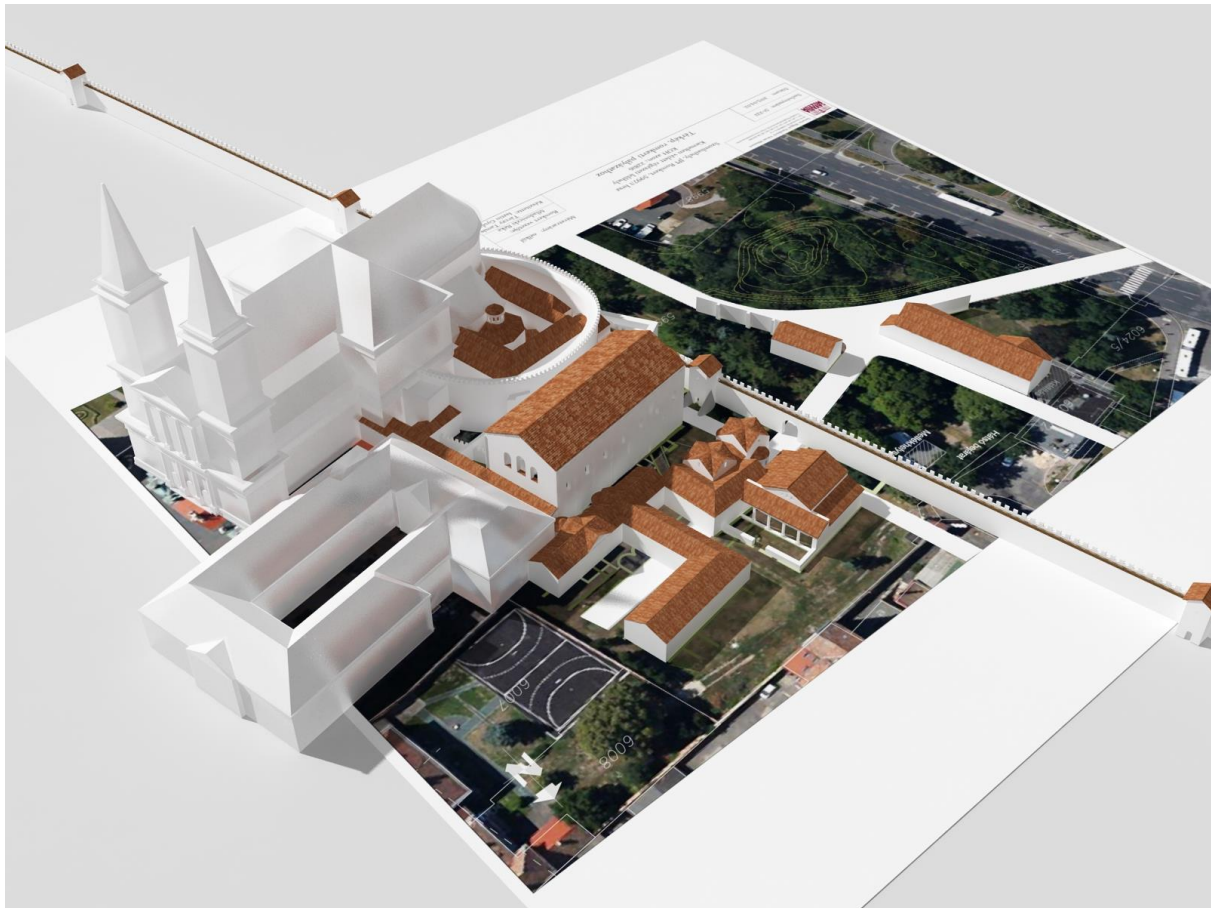
Légifotóba illesztett elvi rekonstrukció a késő római (palota, aula stb.) ábrázolásával, ebből a korszakból ezen elemek mindegyike nem kerülhet bemutatásra, a tanulmányterv tisztázza majd a lehetőségeket.



Légifotóba illesztett elvi rekonstrukció a karoling vár sematikus ábrázolásával, amely bemutatása csak korlátozottan lehetséges.



Légifotóba illesztett tömegmodell a jelenlegi állapot érzékeltetésével (Bazilika, szeminárium, romkert).



Légifotóba illesztett tömegmodell, amely – fehér tömegként – mutatja a mai állapotot és a valaha itt létezett valamennyi korszak épületét egyszerre. Ebben formában nem kerülhet bemutatásra, ezt a sűrűséget a helyszíni kiállítások, virtuális bemutatók jeleníthetik meg.